

POSTANOWIENIE

10 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 10 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku B.S.
z udziałem P.I.
o zniesienie współwłasności,
na skutek skargi kasacyjnej B.S.
od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z 5 maja 2022 r., IV Ca 2176/20,

- 1) odrzuca skargę kasacyjną w części, w której dotyczy punktu pierwszego (1) zaskarżonego postanowienia;**
- 2) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 25 czerwca 2020 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie zniósł współwłasność opisanego w sentencji lokalu mieszkalnego o wartości 340.000 w ten sposób, że przyznał ją na własność uczestnikowi (punkt 1); w pozostałej części oddalił wniosek o zniesienie współwłasności (punkt 2); zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie kwotę 170.000 zł tytułem spłaty, płatną w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (punkt 3); zasądził od wnioskodawczynie na rzecz uczestnika kwotę 80.489,47 zł tytułem zwrotu połowy

kwoty uiszczonej przez uczestnika tytułem spłaty kredytu, płatną w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (punkt 4); zasądził od wnioskodawczynie na rzecz uczestnika kwotę 7.139,55 tytułem zwrotu połowy nakładów na przedmiot współwłasności opisany w pkt 1, płatną w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (punkt 5); zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie 500 zł tytułem zwrotu połowy uiszczonej opłaty sądowej od wniosku, a w pozostałej części uznał, że koszty postępowania ponoszą wnioskodawczynie i uczestnik zgodnie ze swoim udziałem w sprawie (punkt 6); oddalił wniosek wnioskodawczynie o zasądzenie kwoty stanowiącej połowę równowartości pożytków (punkt 7) oraz wniosek uczestnika o rozłożenie spłaty kwoty zasądzonej w punkcie 3. na raty (punkt 8).

Postanowieniem z 5 maja 2022 r. Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie sprostował błędne oznaczenie numeru budynku z punkcie 1. postanowienia z 25 czerwca 2020 r. Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie (punkt 1) oraz oddalił apelację wnioskodawczynie (punkt 2).

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, wnioskodawczynie wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Jej zdaniem w sprawie wystąpiły zagadnienia prawne wyrażające się w następujących pytaniach:

1) czy nabywanie przez jednego z partnerów życiowych ruchomości stanowiących wyposażenie wspólnego lokalu mieszkalnego z drugim partnerem nominalnie na dane osobowe partnera nabywającego faktycznie - ale ze wspólnych środków pieniężnych zgromadzonych z drugim partnerem życiowym - stanowi współwłasność majątkową ułamkową obojga tych partnerów, czy też takiej współwłasności nie stanowią w rozumieniu art. 196 § 1 k.c.?

2) czy odmawianie bezprawnymi groźbami przez jednego z byłych partnerów życiowych władających wspólnym lokalem (współwłasność ułamkowa) drugiemu byłemu partnerowi życiowemu będącym również współwłaścicielem tego lokalu możliwości współkorzystania z tego lokalu lub sprzedaży i zakupu dwóch mniejszych lokali, czy też jego wynajęcia i podziału między współwłaścicielami

uzyskiwanych z tego tytułu środków pieniężnych - stanowi dla współwłaściciela, który tym lokalem nie włada, z uwagi na agresywną i złośliwą postawę współwłaściciela faktycznie władającego rzeczonym lokalem - przyczynę wywodzenia roszczenia odszkodowawczego z art. 618 § 1 k.p.c. przeciwko współwłaścicielowi faktycznie władającemu rzeczonym lokalem?

Ponadto w ocenie wnioskodawczynie skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w świetle naruszenia norm prawa w zaskarżonym postanowieniu, a także „w świetle przedstawionego jak niżej uzasadnienia”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego

zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącą i szerzej nieuzasadnione nie czynią zadość wskazanym wymaganiom.

Kwestia dotycząca nabywania przez partnerów (konkubentów) ruchomości stanowiących wyposażenie ich wspólnego mieszkania była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który zwrócił uwagę, że dla skutecznego nabycia przez konkubentów rzeczy na współwłasność niezbędne jest zachowanie wymagań, jakie przepisy prawa cywilnego o zobowiązaniach i o przeniesieniu własności (art. 155 k.c.) stawiają uczestnikom obrotu prawnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 września 1995 r., I CRN 143/95, niepubl.). Powstanie współwłasności bowiem powodują trzy grupy zdarzeń: zdarzenia, z którymi ustawa łączy powstanie współwłasności w częściach ułamkowych *ex lege*, jak zasiedzenie udziału we własności (art. 172 k.c.); czynności prawne, np. wspólne kupno rzeczy (art. 155 k.c.); decyzje administracyjne, orzeczenia sądowe (art. 1044 k.c.). Zdarzeniem powodującym powstanie współwłasności w częściach ułamkowych nie jest natomiast wspólna aktywność gospodarcza konkubentów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 października 2004 r., II CK 47/04, niepubl.). W ramach osobisto-majątkowej wspólnoty partnerów możliwe jest regulowanie określonych kwestii w drodze czynności prawnych, w tym umów. Nie jest również wykluczone powstanie współwłasności określonych składników majątkowych. W konkretnych okolicznościach sprawy stosunki majątkowe pomiędzy partnerami (konkubentami) mogą być ukształtowane w ten sposób, że gospodarowali oni „ze wspólnego portfela” nie rozliczając wnoszonych dochodów

i ponoszonych wydatków, które traktowane były jako jednakowe. Taka ocena jest jednak zawsze wynikiem konkretnych ustaleń faktycznych, których nie mogą zastąpić funkcjonujące na gruncie prawa małżeńskiego domniemanie równości udziałów w majątku lub też konsekwencje związane ze wspólnością majątkową (zob. dwuwyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2011 r., IV CSK 11/11, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r., IV CSK 301/07, OSNC 2009, nr 2, poz. 29).

Istotnego zagadnienia prawnego nie stanowi również wątpliwość skarżącej wyrażona w drugim z pytań sformułowanych we wniosku. W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że współwłaściciel może domagać się od pozostałych współwłaścicieli, korzystających z rzeczy wspólnej z naruszeniem art. 206 k.c. w sposób wyłączający jego współposiadanie, wynagrodzenia za korzystanie z tej rzeczy na podstawie art. 224 § 2 k.c. lub art. 225 k.c. (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 marca 2013 r., III CZP 88/12, OSNC 2013, Nr 9, poz. 103). Do naruszenia art. 206 k.c. nie dochodzi, gdy współwłaściciele wyrazili zgodę na korzystanie z rzeczy (jej części) na wyłączność, która może przybrać postać umowy o podział rzeczy do korzystania (tzw. podział *quoad usum*), polegający na wytyczeniu poszczególnym właścicielom fizycznie wydzielonych części rzeczy wspólnej do wyłącznego władania albo rezygnacji - niebędącej zrzeczeniem się prawa własności - z wykonywania swych uprawnień w odniesieniu do rzeczy wspólnej (jej części) przez jednego współwłaściciela albo wielu współwłaścicieli na rzecz innego albo innych. Każda z tych postaci zgód wyłącza bowiem - w zakresie związanego z nią zezwolenia - bezprawność niezgodnego z art. 206 k.c. współposiadania i korzystania z rzeczy wspólnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2023 r., II CSKP 490/22, OSNC 2023, nr 7-8, poz. 73). Wątpliwości skarżącej opierają się na okolicznościach nie objętych podstawą faktyczną rozstrzygnięcia (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) i z tego względu nie mogą być uznane za istotne. Mają jedynie charakter potencjalny i mogłyby hipotetycznie nabrać znaczenia w sprawie tylko wtedy, gdyby skarżąca zdołała doprowadzić do podważenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Skarżąca nie podniosła jednak żadnych zarzutów proceduralnych, dotyczących czynności Sądu drugiej instancji, które w dopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym sposób zmierzałyby do jej

zakwestionowania. Hipotetyczny w istocie charakter wątpliwości prawnych skarżącej nie pozwala w konsekwencji uznać, że chodzi tu o istotne zagadnienie prawne, które „wystąpiło w sprawie”.

Skarżąca nie wykazała również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc iż zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. Przy czym o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 156; z 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 157; z 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, niepubl.; z 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, niepubl.; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl.; z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, niepubl.). Uzasadnienie oczywistej zasadności skargi nie może więc poprzestawać na prostym odwołaniu do naruszeń prawa wskazanych w podstawach kasacyjnych, natomiast uzasadnienie występowania istotnego zagadnienia prawnego ograniczać

się do sformułowania pytań. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy bowiem samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, niepubl.). Uzasadnienia przyczyn kasacyjnych, kwalifikujących przyjęcie skargi do rozpoznania, Sąd Najwyższy nie może doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw, niezależnie od tego, że chodzi w tym wypadku o zupełnie odmienne metody argumentowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2020 r., II CSK 432/19, niepubl., z 15 grudnia 2006 r., III CZ 93/06; nie publ. i z 18 kwietnia 2012 r., I CSK 520/11, niepubl.).

Powołanie się przez skarżącą na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i stwierdzenie, że skarga jest oczywiście uzasadniona, nieoparte jakąkolwiek argumentacją, a ograniczone wyłącznie do tego rodzaju stwierdzenia, nie pozwala przyjąć, iż przyczyna z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. została wykazana. Jest tak tym bardziej, że powołane przez skarżącą przyczyny nawzajem się wykluczają. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego wyjaśnienia zależy prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, to ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć tym samym charakteru oczywistego i podstawowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2016 r., sygn. akt I CSK 477/15, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2018 r., sygn. akt I CSK 707/17, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w punkcie drugim sentencji. O odrzuceniu jako niedopuszczalnej, skargi kasacyjnej na postanowienie o sprostowaniu, które nie stanowiło merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, orzeczono na podstawie art. 398⁶ § 3 i 2 k.p.c.

(K.L.)

[a])